

Samenwerken aan preventie: de regionale aanpak in Rotterdam Rijnmond

Dit is de eerste brochure in een reeks van vijf over regionale en lokale preventieakkoorden. Deze reeks laat praktijkvoorbeelden zien over de totstandkoming van de akkoorden. In elke brochure staat een gemeente centraal die laat zien hoe zij dit heeft aangepakt en wat een belangrijke voorwaarde is geweest om te komen tot een breed gedragen akkoord. De brochures zijn het resultaat van een samenwerking met Pharos, expertisecentrum gezondheidsverschillen. Het terugdringen van gezondheidsachterstanden is een van uitgangspunten van het preventieakkoord.

In deze brochure: Rotterdam-Rijnmond.

Samenwerken aan preventie?

Leer ook vooral van anderen!

Het nationaal preventieakkoord krijgt ook op lokaal en regionaal niveau steeds meer handen en voeten. Veel gemeenten en regio's gaan samen aan de slag met de lokale uitvoering. Via deze brochure (de eerste uit een reeks van vijf) deelt de VNG lessen vanuit verschillende regio's. Met als doel om gemeenten, maar ook andere relevante partijen zoals GGD'en, patiëntenorganisaties, zorgaanbieders, zorgverzekeraars, sportverenigingen, onderwijsinstellingen en ondernemers praktische tips te geven om met preventie aan de slag te gaan.

De Rijksoverheid heeft met meer dan zeventig organisaties een nationaal preventieakkoord afgesloten. Met dit akkoord willen deze organisaties roken, overgewicht en problematisch alcoholgebruik aanpakken om zo de gezondheid van veel Nederlanders te verbeteren. De VNG heeft het akkoord ondertekend om gemeenten te stimuleren en te ondersteunen bij het tot stand komen van een lokale of regionale aanpak van preventie. Nu duidelijk is dat gemeenten ook uitvoeringsgeld kunnen krijgen na het afsluiten van een preventieakkoord, is dit extra relevant. In de regio's waar partijen aan de slag zijn gegaan, zien we dat zij hierbij tegen verschillende uitdagingen aanlopen. Deze uitdagingen hebben we vertaald in lessen voor partijen die met een lokale preventieaanpak aan de slag gaan.

Om gemeenten te helpen bij het komen tot een lokale of regionale aanpak is een ondersteuningstraject ingericht. Meer informatie over het ondersteuningstraject voor gemeenten:

<https://vng.nl/rubrieken/onderwerpen/lokale-preventieakkoorden>

Samenwerken aan preventie in Rotterdam-Rijnmond

De vijftien gemeenten in Rotterdam-Rijnmond hebben de ambitie om samen met lokale netwerken en regionale partners te werken aan een gezondere regio met gezonde en vitale bewoners (zoals Gezond010, waarin bijvoorbeeld de Rotterdamse haven en de Albert Heijn meedoen). Zij hebben hierbij gekozen voor een regionale aanpak als aanvulling op hun lokale beleid.

Naast landelijke afspraken over prijsmaatregelen en beperking van het aantal verkooppunten van alcohol en sigaretten, zijn veel preventieve maatregelen pas echt effectief als ze dagelijks, een paar keer per dag, mensen stimuleren om gezonde keuzes te maken. Het best werken de maatregelen die mensen in hun dagelijks leven tegenkomen. Veel mensen bewegen zich dagelijks over gemeentegrenzen heen. Zo gaan veel middelbare scholieren naar school in een andere gemeente dan waar zij wonen. Een preventieaanpak die over deze grenzen heen gaat, oftewel een regionale aanpak, biedt dan uitkomst. Denk bijvoorbeeld aan het vertellen van gezamenlijk verhaal om de rookvrije generatie te stimuleren

Er is noodzaak tot meer aandacht voor preventie. Een goede gezondheid is namelijk een belangrijke voorwaarde om te kunnen participeren in de samenleving en mee te kunnen doen op de arbeidsmarkt. Inwoners in Rotterdam-Rijnmond blijken minder gezond en vitaal te zijn dan het Nederlandse gemiddelde, zo blijkt uit de gezondheidsmonitor¹. Het aandeel inwoners dat aangeeft een goede tot zeer goede gezondheid te ervaren bedraagt 71,6% ten opzichte van 75,6% in Nederland. Verder blijkt dat Rotterdam-Rijnmonders vaker één of meer langdurige aandoeningen hebben (36% ten opzichte van 33,9% in Nederland) en vaker beperkt zijn vanwege problemen met gezondheid (34,3% ten opzichte van 32,9%). Bedenk daarbij dat deze cijfers de ernst van de situatie onderschatten, omdat deze gebaseerd zijn op enquête-onderzoek waarin de doelgroep met sociaaleconomische achterstanden vaak is ondervertegenwoordigd.

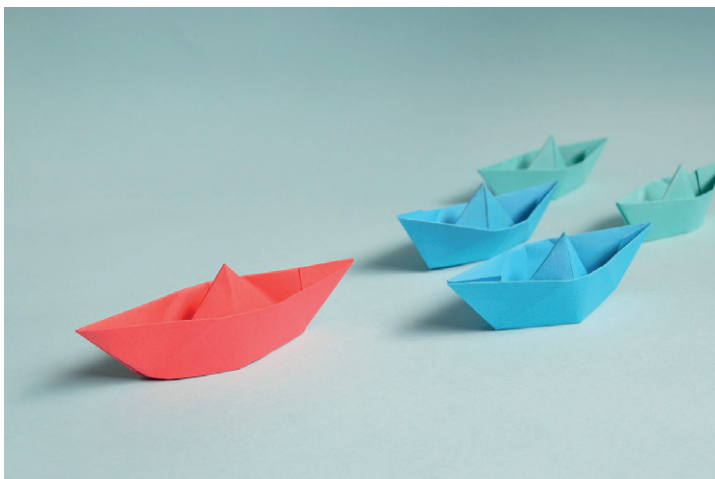
In de volgende hoofdstukken worden belangrijke succesfactoren in deze regionale aanpak belicht.

1 GGD, RIVM, CBS, Grafische weergave van uitkomsten gezondheidsmonitor, beschikbaar op <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/83674ned/map?dl=2E5AD&ts=1579870092108>

1 Benoem een trekker

Iedereen staat achter de ambitie om de gezondheid van Nederlanders te verbeteren. Maar om hier concreet met alle partners invulling aan te geven is best lastig. Er spelen immers ook altijd andere urgente zaken. Het is daarom belangrijk een trekker te benoemen en te zorgen voor voldoende ondersteuning.

In Rotterdam-Rijnmond is de GGD als trekker benoemd. Een medewerker van de GGD is vrijgemaakt om zich bezig te houden met regionale samenwerking en is daarmee ook de kartrekker van de regionale aanpak geworden. Dit kwam voort uit de wens van de aangesloten gemeenten om meer samen te werken. Voorheen raakten regionale belangen wel eens (onbewust) ondergesneeuwd door Rotterdamse belangen.

Een factor hierin was wellicht dat GGD-medewerkers in loondienst zijn van de gemeente Rotterdam en ook gehuisvest zijn in Rotterdam.

Daarnaast heeft Pharos (het landelijk expertisecentrum gezondheidsverschillen) procesondersteuning geleverd in het kader van het ondersteuningsprogramma Lokale preventieakkoorden van de VNG.

Met deze procesondersteuning was het mogelijk om een verkenning uit te voeren bij vijftien gemeenten naar de belangrijkste preventiethema's en naar de kansen voor regionale samenwerking. Alleen al de gesprekken hebben voor veel draagvlak voor een regionale aanpak gezorgd. Bij deze gesprekken waren ook vertegenwoordigers uit verschillende gemeentelijke domeinen aanwezig. Denk aan gezondheidszorg, jeugd, ruimtelijke ordening en andere domeinen. Deze gesprekken droegen bij aan de bewustwording dat preventie meerdere domeinen raakt, en dus ook een domeinoverstijgende aanpak nodig is. Deze verkenning in nog geen drie maanden tijd, was zonder de ondersteuning niet mogelijk geweest.

2 Zorg voor bestuurlijke borging

Een duurzame aanpak vraagt om bestuurlijk draagvlak. In Rotterdam-Rijnmond is hiervoor gezorgd door regionale samenwerking op preventie te agenderen in het algemeen bestuur van de GGD. Dit heeft als voordeel dat voor de uitwerking van de regionale preventieaanpak gebruik gemaakt kon worden van de bestaande bestuurlijke inrichting.

De GGD Rotterdam-Rijnmond bevordert en beschermt de gezondheid van de inwoners in vijftien gemeenten. Het algemeen bestuur van de GGD bestaat uit de portefeuillehouders volksgezondheid (wethouders) van de deelnemende gemeenten. Daarnaast is een ambtelijk kernteam ingericht dat de vergaderingen van het algemeen bestuur voorbereidt. Dit kernteam bestaat uit de ambtenaren volksgezondheid.

“Bij het maken van het regionaal preventieakkoord maken we slim gebruik van wat er al is. Het Rotterdamse preventieakkoord gebruiken we bijvoorbeeld als kapstok voor dit regionaal preventieakkoord.”

Marc Wilson, wethouder Capelle a/d IJssel

Doordat het algemeen bestuur van de GGD de ambitie uitsprak om tot een regionale aanpak van preventie te komen, was er direct bestuurlijk draagvlak bij de vijftien aangesloten gemeenten. Het algemeen bestuur heeft vervolgens het kernteam opdracht gegeven om voor de uitwerking te zorgen. Daarnaast is een stuurgroep geformeerd om waar nodig bij te sturen. Hierin hebben vijf wethouders zitting die elk meerdere gemeenten vertegenwoordigen. Deze werkwijze biedt perspectief voor andere GGD- regio's met een dergelijke bestuurlijke inrichting.

Het landelijk preventieakkoord was een belangrijke aanleiding voor de gemeenten in Rotterdam-Rijnmond om met een regionale aanpak aan de slag te gaan. In Rotterdam-Rijnmond is ingezet op de regionale samenwerking die in 2017 gestart is vanuit het Gezondln stimuleringsprogramma. In het programma is 'Voor Elkaar in Rijnmond' vormgegeven, waarin

de vijftien gemeenten samen met zorgverzekeraars een samenwerking verkennen om gezondheidsachterstanden terug te dringen. Hoewel de intenties destijds goed waren, bleek het nog te vroeg om de regionale samenwerking met verzekeraars inhoud te geven, ook vanwege het feit dat In Rotterdam-Rijnmond vier dominante verzekeraars aanwezig zijn. Er is wel een overlegstructuur ontstaan tussen in eerste instantie alleen de zeven GIDS-gemeenten in de regio. Maar gezien de raakvlakken van de onderwerpen met preventie die op deze overleggen geagendeerd zijn, zijn deze overleggen ook opengesteld voor de overige acht gemeenten. Deze overleggen bleken een belangrijke motor te zijn in de totstandkoming van de regionale aanpak.

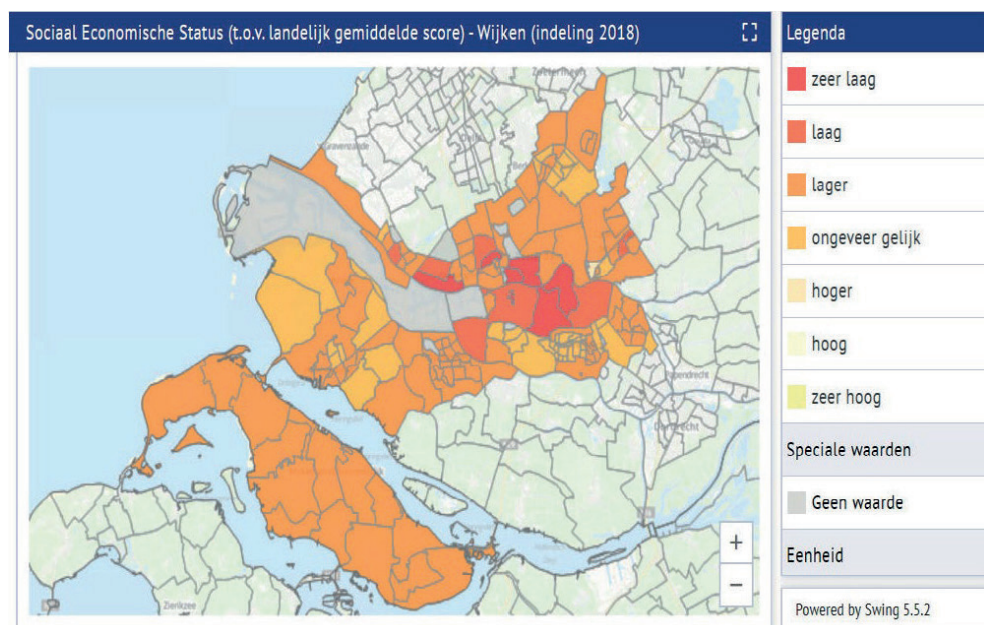
Het stimuleringsprogramma GezondIn helpt GIDS-gemeenten bij het versterken van hun lokale aanpak van gezondheidsachterstanden. GIDS staat voor 'Gezond In De Stad'. De GezondIn-advisers van Pharos en Platform31 ondersteunen gemeenten hoe zij hun lokale aanpak kunnen versterken, verspreiden kennis en brengen professionals uit alle domeinen bij elkaar.

Kijk op www.gezondin.nu

3 Aandacht voor gezondheidsverschillen

In Rotterdam-Rijnmond wonen relatief veel mensen met een lage sociaaleconomische status. Zij hebben vaker te maken met gezondheidsachterstanden. Voor een effectief preventiebeleid is het dan ook cruciaal dat er specifieke aandacht is voor deze groep.

Rotterdam-Rijnmond ziet het belang van aandacht voor de groep met gezondheidsachterstanden. In de ene gemeente staat het wel hoger op de agenda dan de ander. Deels kunnen we dit verklaren doordat er in Rotterdam-Rijnmond gemeenten zijn met weinig inwoners met gezondheidsachterstanden (Lansingerland) en gemeenten met relatief veel inwoners met gezondheidsachterstanden (Schiedam). Het is belangrijk om je bewust te zijn van deze verschillen en deze ook in kaart te brengen. Dat kan bijvoorbeeld via een tool als www.waarstaatgemeente.nl waarmee we onderstaand kaartje hebben gemaakt.

Sociaaleconomische gezondheidsverschillen (SEGV) zijn systematische verschillen in gezondheid en levensverwachting afhankelijk van iemands positie in de maatschappij, veelal uitgedrukt in sociaaleconomische status (SES). Sociaaleconomische status wordt bepaald op basis van opleiding, inkomen en positie op de arbeidsmarkt. SEGV zijn over de hele wereld aangetoond. In Nederland leven mensen met basisonderwijs of vmbo gemiddeld zes jaar korter en zelfs vijftien jaar in minder goed ervaren gezondheid dan mensen met een hbo of universitaire opleiding.

Zie voor meer informatie de website van Pharos:

<https://www.pharos.nl/factsheets/sociaaleconomischegezondheidsverschillen-Segv/>

Er is gezorgd voor borging voor de aanpak van gezondheidsverschillen door deze als randvoorwaarde op te nemen in de uitwerking van de regionale aanpak van preventie. Hierdoor houdt Rotterdam-Rijnmond de aanpak van gezondheidsverschillen op de bestuurlijke agenda. De stuurgroep heeft ook als opdracht om te blijven toetsen of de regionale aanpak van preventie voldoende rekening houdt met gezondheidsverschillen.

4 Verbind regio met stad

Veel regio's kenmerken zich door een grote stad met daaromheen kleinere gemeenten. Hierdoor kunnen regionale belangen verdrukt worden door de belangen van de grote stad. Tegelijkertijd biedt de aanwezigheid van een grote stad ook kansen. Grote steden hebben vaak beschikking over meer middelen en menskracht om hun preventiebeleid vorm te geven. Het is daarom zaak om de ambitie van de regio te verbinden met die van de stad.

Voor Rotterdam-Rijnmond was het van groot belang om de ambitie van de regio te verbinden met die van Rotterdam. Het bood absoluut kansen dat Rotterdam al voorop liep in de realisatie van een lokaal preventieakkoord onder de noemer 'Gezond010'. Bij de start van de verkenning van een regionaal akkoord werd dan ook afgesproken om deze ontwikkelingen volop te benutten. Tegelijkertijd werd ook al snel duidelijk dat het

geen Rotterdams feestje moest worden waarbij de regio kon aansluiten. Het was belangrijk dat de regionale belangen en de verschillen binnen de regio goed meegenomen zouden worden in het akkoord. Om dit te doen, is een verkenning uitgevoerd onder de 15 gemeenten. Dit heeft inzicht gegeven in de belangrijkste preventiethema's en kansen voor regionale samenwerking. Achteraf kan geconcludeerd worden dat deze goed aansluiten bij het Rotterdamse preventieakkoord. Toch is deze verkenning procesmatig erg belangrijk geweest. Alle gemeenten herkennen zich in de opgeleverde verkenning. Hierdoor is er draagvlak voor de regionale aanpak en is het ook gelukt om een aantal acties te definiëren waarmee de regio de komende tijd aan de slag gaat. Deze acties zijn:

- kennisuitwisseling versterken
- samenwerking met lokale/regionale partners beter benutten
- aan de slag met een concreet thema (starten bij rookvrije omgeving)
- samenwerking met verzekeraars vormgeven.

Per actie is een kleine groep bezig om de activiteiten te bepalen. De resultaten van al deze inspanningen zijn uiteraard pas op de langere termijn bekend.

Interessante links

Meer informatie over het ondersteuningstraject voor gemeenten:

<https://vng.nl/rubrieken/onderwerpen/lokale-preventieakkoorden>

www.gezondin.nu

www.pharos.nl

**Vereniging van
Nederlandse Gemeenten**

Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag
+31 70 373 83 93
info@vng.nl

oktober 2020

vng.nl